

NODOKĻI

Kas mainījies likumā par IIN?

01. jūlijs, 2015 / Aija Lasmane, zvērinātu advokātu biroja "SORAINEN" vecākā nodokļu menedžere, sertificēta nodokļu konsultante

<http://www.ifinances.lv/lat/nodokli?doc=6330&hl=sorainen&ref=search>

30.04.2015. Saeima galīgajā lasījumā pieņēma grozījumus likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" (likums par IIN). Lielākā daļa izmaiņu ir labvēlīgas nodokļu maksātājiem, tomēr atsevišķas normas paredzētas, lai novērstu iespēju izvairīties no nodokļu maksāšanas, un tās jāņem vērā personām, kas pērk pakalpojumus no mikrouzņēmumu nodokļa (MUN) maksātājiem.

Vairāki grozījumi [likumā par IIN](#) sniedz dažādus atbrīvojumus un samaksātā nodokļa atgūšanas iespējas, piemēram, paplašināts to izdevumu klāsts, ko var iekļaut attaisnotajos izdevumos.

Attaisnotie izdevumi

Interesešu izglītība

Grozījumos [likumā par IIN](#) noteikts, ka attaisnotajos izdevumos turpmāk iekļaus arī izdevumus par interesešu izglītības programmu apgūšanu bērniem. Līdz ar to bērnu vecāki no nākamā gada 1.janvāra varēs atgūt iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) daļu no summām, kas samaksātas, piemēram, par mūzikas, deju vai sporta nodarbībām interesešu izglītības programmu ietvaros.

Ziedojumi partijām

Grozījumi arī paredz no nākamā gada attaisnotajos izdevumos IIN aprēķinā iekļaut fizisko personu dāvinājumus vai ziedojumus partijām vai partiju apvienībām. Šis summas noteiks kā attaisnotos izdevumus, kas kopā ar pārējiem dāvinājumiem vai ziedojumiem pašvaldībām vai sabiedriskā labuma organizācijām, iemaksām pensiju fondos un uzkrājošās dzīvības apdrošināšanas maksājumiem nedrīkstēs pārsniegt 20% no maksātāja apliekamā ienākuma lieluma.

Ienākums no aizdevumu saistību samazināšanas

Līdz 31.12.2017. (iepriekšējais termiņš - 31.12.2016.) pagarināts [likuma par IIN](#) 9.panta 1.daļas 35.¹punktā noteiktais atbrīvojums no nodokļa ienākumam, kas gūts aizdevuma (kredīta) saistību samazināšanas vai dzēšanas rezultātā. Turklāt ir izslēgti nosacījumi, ka atbrīvojums attiecas uz aizdevumiem, kas izsniegti līdz 01.01.2009., un ka uz saistību samazināšanas vai dzēšanas dienu ienākuma guvēja īpašumā ir ne vairāk kā 1 dzīvošanai paredzēts nekustamais īpašums. Tas varētu būtiski palielināt šīs normas līdz šim ierobežoto pielietojumu praksē.

Turklāt [likuma par IIN](#) 9.pants papildināts ar 10.¹daļu, kurā noteikts, ka galvotājam nerodas ar nodokli apliekams ienākums, ja tas galvota aizdevuma (kredīta) dzēšanas vai samazināšanas rezultātā tiek atbrīvots no saistības vai saistība tiek samazināta, neatkarīgi no tā, vai galvotājam saistības izpildes pienākums ir iestājies, pamatojoties uz tiesas nolēmumu vai pušu panākto vienošanos par izlīgumu.

Darbinieks vai mikrouzņēmums?

Saistībā ar grozījumiem [Mikrouzņēmumu nodokļa likumā](#) un plašajām diskusijām par MUN režīma piemērošanu [likums par IIN](#) papildināts ar regulējumu, lai novērstu iespēju darba tiesiskās attiecības aizstāt ar MUN maksāšanas režīmu, tādējādi izvairoties algas nodokļus maksāt vispārējā režīmā un samazinot par darbiniekiem budžetā maksājamo nodokļu apmēru.

[Likuma par IIN](#) 17.²panta 2.daļa ir papildināta ar vēl 1 pazīmi, kas pēc darījuma būtības ļauj secināt, ka darījuma mērķis ir aizstāt darba tiesiskās attiecības ar cita veida tiesiskajām attiecībām, lai samazinātu par darbiniekiem budžetā maksājamā IIN un valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu apmēru. Par šādu mērķi īpaši var liecināt apstākļi, ka persona – MUN maksātāja darbinieks – pēdējo 12 mēnešu laikā no dienas, kad uzsākta pakalpojumu sniegšana, ir bijusi darba tiesiskajās attiecībās ar personu, kuras labā sniedz pakalpojumu (veic darbu), vai arī šīs personas vārdā nodrošinājusi pakalpojumu sniegšanu un pārstāvējusi to.

Šī norma stājas spēkā jau no 01.07.2015. Ņemot vērā, ka tā varētu attiekties arī uz pašlaik jau noslēgtajiem līgumiem, pārejas noteikumos paredzēts, ka līgumiem, kas noslēgti līdz 30.06.2015., norma tiek piemērota, tikai sākot ar 01.07.2016.

Norma attiecas uz personām, kuras pērk pakalpojumus no mikrouzņēmuma, jo, konstatējot atbilstību kādam no [likuma par IIN](#) 17.²panta 2.daļā minētajiem nosacījumiem, atbildība par IIN un valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu neveikšanu gulstas uz pakalpojumu saņēmēja pleciem.

Ņemot vērā, ka informācija par uzņēmumiem, kuri darbojas MUN režīmā, nav publiski pieejama, dažkārt pakalpojumu saņēmējs, īpaši liels uzņēmums, var nemaz nezināt, ka jaunais pakalpojumu sniedzējs ir MUN maksātājs un pakalpojumu saņēmējam rodas pienākums izvērtēt [likuma par IIN](#) 17.²panta 2.daļā minētos nosacījumus. Saskaņā ar [likuma par IIN](#) 17.²pantu personai, kas saņem pakalpojumus no MUN maksātāja, ir pienākums aprēķināt algas nodokļus no izmaksām par pakalpojumiem, kuri atbilst vismaz 1 no šādiem nosacījumiem:

- mikrouzņēmuma darbiniekus vai īpašniekus pakļauj tās personas noteiktajai darba kārtībai un rīkojumiem, kuras labā veic darbu;
- persona, kuras labā veic darbu, nosaka personāla skaitu un kvalifikāciju;

- atlīdzību MUN maksātājam aprēķina atkarībā no nostrādātā darba laika;
- persona, kuras labā veic darbu, nodrošina personālu ar lielāko daļu pamatlīdzekļu, darbarīku un materiālu;
- pēc darījuma būtības var secināt, ka tā mērķis ir aizstāt darba tiesiskās attiecības ar cita veida tiesiskajām attiecībām, lai samazinātu par darbiniekiem budžetā maksājamā IIN un valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu apmēru. Par šādu mērķi īpaši var liecināt apstākļi, ka persona – MUN maksātāja darbinieks – pēdējo 12 mēnešu laikā no dienas, kad uzsākta pakalpojuma sniegšana, ir bijusi darba tiesiskajās attiecībās ar personu, kuras labā sniedz pakalpojumu (veic darbu), vai arī šīs personas vārdā nodrošinājusi pakalpojuma sniegšanu un pārstāvējusi to.

Citi grozījumi

Ienākums no Eiropas Savienības iestādēm

Ar grozījumiem ir papildināta [likuma par IIN](#) 19.panta 2.daļa, kas atļauj gada ienākumu deklarācijā neuzrādīt tādus ienākumus, kurus Latvijas Republikas rezidents saņem no Eiropas Kopienas (tās institūcijām) un kurus apliek ar Kopienas nodokli saskaņā ar [Padomes 29.02.1968. Regulu Nr.260/68, ar ko paredz Eiropas Kopienu nodokļa piemērošanas nosacījumus un procedūru](#).

Šie grozījumi ir izstrādāti, pamatojoties uz Eiropas Komisijas (EK) lūgumu. Latvijas tiesību normas līdz šim neparedzēja atbrīvojumu Eiropas Savienības (ES) ierēdņiem un citiem darbiniekiem no pienākuma deklarēt ārvalstīs gūtos ienākumus (algu un citu atlīdzību), ko izmaksājušas ES iestādes.

Savukārt ES tiesa ir nospriedusi, ka "tiesiskās noteiktības labad ir jākonstatē, ka, ņemot vērā, ka dalībvalsts nedrīkst ne tieši, ne netieši aplikt ar nodokļiem ienākumus, ko maksā Savienība un kas tiek aplikti ar Savienības nodokļiem, un ka šie ienākumi ir izslēgti no dalībvalstu nodokļu suverenitātes jomas, šo ienākumu saņēmēja persona ir arī atbrīvota no jebkāda pienākuma deklarēt šo ienākumu summu dalībvalsts iestādēm" (skat. [05.07.2012. sprieduma lietā C-558/10 Bourges–Maunoury and Heintz](#) 30.punktu).

Ievērojot minēto, EK dienesti aicināja Latvijas iestādes veikt attiecīgus grozījumus tiesību aktos, vienlaikus piekrītot, ka izņēmuma kārtā valsts iestādes ir tiesīgas pieprasīt nepieciešamo informāciju no ES ierēdņiem un citiem darbiniekiem konkrētos individuālos gadījumos, piemēram, kad ir jāizvērtē ienākumu likumība.

Ienākums no vīngliemežu ieguves

Vēl [likums par IIN](#) papildināts ar tādiem eksotiskiem grozījumiem, kas paredz, ka ar nodokli netiek aplikti arī ienākumi no parka vīngliemežu (*Helix pomatia*) ieguves, ja tie gada laikā kopā ar ienākumiem no maksātāja lauksaimnieciskās ražošanas, lauku tūrisma pakalpojumu sniegšanas, sēņošanas, ogošanas vai savvaļas ārstniecības augu un ziedu vākšanas nepārsniedz 3000 EUR.

Līdz šī ienākumu sliekšņa sasniegšanai fiziskā persona var neregistrēties kā saimnieciskās darbības veicēja. Lai noteiktu dienu, kad šāda veida ienākumi taksācijas gadā sasniedz 3000 EUR, nodokļu maksātājs rakstveidā veic ienākumu uzskaiti brīvi izraudzītā formā, summējot gūtos ienākumus.